

Libanon är ett typexempel – i 15 år (1975-1989) slogs alla mot alla: kristna, druser, palestinier, sunnimuslimer, shiamuslimer assisterade av syrier och israeler. Ca 150 000 dog och den nu rådande freden bör nog betraktas som en bräcklig vapenvila. Ett annat exempel är Myanmar (Burma) där den diktatoriska regimen i olika omgångar kämpat mot 30 olika beväpnade gerillarörelser som behärskar olika delar av territoriet.

Den globala tendensen till anarki i tredje världen öppnar näringsrika nischer för skrupelfria entreprenörer i våldsbranschen och därmed barnsoldater som till skillnad från professionella legosoldater är billiga både i anskaffning och drift. Denna typ av krig har sällan några klara krigsmål utan blir en födkrok för allsköns löst folk utan tillgång till alternativa sysselsättningar. Krigsherrarna och deras underhuggare som kan berika sig på diamanter, guld, olja, vapen, droger och människohandel har inget intresse av fred, vilket gör att dessa konflikter kan dra ut i årtionden. För vissa grupper blir krig helt enkelt den naturliga och föredragna livsformen.

Vem är barnsoldat?

Ordet barnsoldat tenderar att ge sentimentala associationer. För humanitära organisationer och västerländska medier står ordet barn för värnlösa offer. Före detta barnsoldater bättrar på intrycket genom att – begripligt nog – berätta hur de tvingats bli soldater. Dessutom säljer pressfoton bättre ju mindre parveln är som kånkar på "Kalashnikoven". De stridande är oftast tonåringar, men de använder småbarn som bössbärare i stridspauserna, då fotograferna kan ta bilder utan större risker.

Ur rättsteoretisk synpunkt kanske det är motiverat att klassa alla under 18 som "barn", men det ger en missvisande bild av mognadsprocessen. En svensk sjuuttonåring vill nog inte bli betraktad som "barn".

Att barnsoldaterna är testosteronstinna tonåringar, utan yrkes-soldatens disciplin har lett till grymheter, utmärkande för krig där barnsoldater deltar. Sexuella övergrepp förekommer förvisso i krig, men där irreguljära tonårsband härjar är bestialiteter en terrorstrategi.

Uniformer – och det kan vara allt från rosa badrockar, duschmössor, blonda peruker och brudklänningar till T-shirts och solglasögon – är ingen garanti för korrekt soldatbeteende. AK 47: an kompletteras med freestyle och mobiltelefon. Soldaternas "nom de guerre" säger en del om mentaliteten: Captain Double Trouble, Major Rambo, Colonel Hitler och General Butt Naked. Befordran hänger inte på tjänsteår utan mer på våghalsighet och spektakulär grymhet. Man gör sig osårbar med magiska riter och skyddande amuletter. Illusionen förstärks med olika droger. En krigskorrespondent beskrev kriget i Liberia som "Ett vansinnigt party där de unga soldaterna är höga på knark och voodoo".

Inbördeskrigen leder till allmänt kaos i redan förut dåligt organiserade stater. Ingen skillnad görs på militärt och civilt. I allas kamp mot alla har man större chans att överleva i en väpnad grupp. Kriget ger ungdomen en chans till revolt mot samhällets rangordning. Tonårsskillar med kalashnikov är inte längre parias, de får status och tar vad de vill ha av varor och flickor. Våld ger makt och flickorna söker skydd hos machosoldater eller i krigsherrars harem. För den framgångsrike soldaten är freden en katastrof. Det är en skjuts tillbaka till samhällets bottenkikt, nu med krigets illgärningar i bagaget.

Ju tidigare en barnsoldat enrollerats och ju längre han deltagit i våldet, desto svårare blir hans anpassning till fred. Enligt psykologiska teorier är extrem våldsbenägenhet resultatet av en brutaliseringsprocess i ett antal stadier, typiska för barnsoldatens miljö. Skolor och yrkesutbildning anses vara det bästa sättet att inlemmas i samhället, men barnsoldaternas länder har oftast skyhögt arbetslöshet.

Skall barnsoldater som begått horribla grymheter ställas inför rätta? Den som fått armarna avhuggna av en drogad 17-åring kanske inte betraktar händelsen som ett utslag av ungdomligt oförstånd.